

Istočnogoranski kajkavski govori pod povećalom. Vrijedan prinos hrvatskoj dijalektologiji

Marina Marinković. *Kajkavski govori istočnoga Gorskoga kotara*. Zagreb – Delnice: Hrvatska sveučilišna naklada – Ogranak Matice hrvatske u Delnicama, 2018., 261 str.

Knjiga *Kajkavski govori istočnoga Gorskoga kotara* Marine Marinković svjetlo je dana ugledala 2018. godine u izdanju Hrvatske sveučilišne naklade i Ogranak Matice hrvatske u Delnicama. Nastala je na temelju doktorske disertacije *Fonologija i morfologija istočnogoranskih kajkavskih govora*, koju je autorica dopunila novim podacima dobivenim nastavljenim istraživanjem na području istočnoga Gorskog kotara. Knjiga ima 13 poglavlja od kojih se 6 konkretno odnose na fonološku, morfološku i rječotvorbenu analizu građe, a sadrži i nekoliko dijalektoloških karata te brojne tablice. Uvodno se donose metodološka načela, dosadašnja istraživanja kajkavskih istočnih govora Gorskoga kotara i povijesno-geografsko-etnografski okvir istraživanoga područja. Zadnjih je nekoliko poglavlja posvećeno klasifikaciji obrađivanih govora, zaključku i sintezi provedena istraživanja. Kao što je i uobičajeno u dijalektološkim monografijama, Marinković na samome kraju knjige donosi oglede mjesnih govora, koji prenose osim dijalektološke građe i kulturološku pozadinu kraja o kojem je u knjizi riječ.

Iz navedenoga je razvidno da osim fonologije i morfologije, čime se Marinković bavi u svojoj doktorskoj disertaciji, ova knjiga ima i potpuno novo poglavlje o tvorbi riječi obrađivanih govora, jezičnoj razini koja je rijetko predmetom bavljenja hrvatskih dijalektologa. Monografija koja je pred nama nije samo po tome posebna, već je jedinstvena u opisu i pregledu istočnogoranskih kajkavskih govora te predstavlja vrijedan prinos našoj dijalektologiji. Naime, Gorski je kotar često bio predmetom dijalektoloških rasprava, osobito kad je o kajkavskim govornima riječ, no nerijetko su te rasprave bile fokusirane na zapadne kajkavske govore. Ti su govori pobuđivali interes mnogih hrvatskih, ali i inozemnih jezikoslovaca upravo zbog zajedničkih hrvatskih i slovenskih izoglosa. Istočni su kajkavci u Gorskome kotaru u manjoj mjeri analizirani u povijesti naše dijalektologije, fragmentarno i nepovezano, pa je Marinković postavila nove standarde kada je o gorskokotarskoj jezičnoj zbilji riječ. Usto, prema riječima autorice, u trenutku kada deruralizacija, izumiranje tzv. idealnih

govornika i intenzivni procesi jezičnih promjena uzimaju sve više maha, istražiti to neistraženo dijalektološko područje itekako je bilo potrebno. Time se pridonijelo dijalektologiji u cjelini, a nadasve očuvanju identiteta zajednice. Radeći intenzivno i dugi niz godina na istraživanju istočnih kajkavskih govora u Gorskome kotaru, autorica je osim opisa organskih idioma na nekoliko jezičnih razina (fonološkoj, morfološkoj i tvorbenoj), prikupila razvidan broj leksema koji ostaju trajno zabilježeni kao posebno blago istočnogoranskoga kajkavskog kraja. Posebno je važno istaknuti da su govori u prethodnoj literaturi klasificirani kao istočni govorni tip kajkavskih govora u Gorskome kotaru, u ovome istraživanju precizno dijalektološkim aparatom razvrstani u zasebne skupine prema svojim temeljnim razlikovnim obilježjima. Svi pripadaju istome poddijalektu goranskoga dijalekta, istočnome, a analizom rezultata dobivenih terenskim istraživanjem autorica je diferencirala ove govore u tri razlikovne skupine: I. Liplje, Mali Jadruč, Osojnik, Veliki Jadruč; II. Damalj, Klanac, Močile, Plešivica, Rim, Severin na Kupi, Smišljak; III. Draga Lukovdolska, Dolenci, Gorenci, Lukovdol, Nadvučnik, Podvučnik, Rtić, Vučnik. U knjizi su opisani predstavnici navedenih triju skupina. Prvoj (jugoistočnoj) skupini pripadaju govori oko Osojnika, drugoj (središnjoj) govori oko Smišljaka, a treću (sjeverozapadnu) čine govori kojima je reprezentant mjesni govor Lukovdola. Ovi su reprezentanti odabrani prema dvama kriterijima: broju stanovnika i dostupnosti izvornih govornika koji zadovoljavaju temeljne dijalektološke kriterije koje autorica jasno opisuje na početku knjige. Fonološkim, morfološkim i rječotvorbenim opisima odabranih istočnogoranskih govora Marinković je donijela neke nove zaključke uspoređujući ih s dosadašnjim spoznajama o istočnim gorskokotarskim kajkavskim govorima. Istočni dio goranskoga kajkavskog dijalekta dosad određen kao monolitna cjelina, ovim je istraživanjem razgraničen na dva sustava (govori oko Smišljaka i govori oko Osojnika) ako se promatra samo akcenatski kriterij kao kriterij podjele ili na tri sustava ako se u obzir uzmu fonološke i morfološke osobitosti zabilježene u tim govorima. Razdioba ovih govora temelji se na nekoliko značajnih obilježja prema kojima se govori grupiraju u tri različite skupine. Prva grupa govora (oko Osojnika) ponajprije se akcentuacijom izdvojila od ostatka istočnogoranskih kajkavskih govora, a govori oko Smišljaka i oni oko Lukovdola međusobno se razgraničavaju po razlikama na fonološkome planu. Usto, lukovdolski se govori u nekoliko morfoloških segmenata razlikuju od preostale dvije grupe. U konačnici mreža akcenatskih, fonoloških i morfoloških značajki spaja ili razdvaja te govore i čini trodiobu istočnoga poddijalekta goranskoga kajkavskog

dijalekta. Time se u potpunosti razriješla klasifikacija govora čije se skupine imenuju isključivo prema geografskome kriteriju: jugoistočna skupina govora, središnja skupina govora i sjeverozapadna skupina govora. Na tvorbenoj razini ovi govori nisu razlikovni.

Tom preciznom analizom građe ispunjeni su ciljevi istraživanja istaknuti na samome početku knjige, a to su: rasvjetljavanje dijalektološke slike istraživanoga područja, dokazivanje tipičnih kajkavskih/čakavskih osobitosti, tj. razine utjecaja okolnih kajkavskih i nekajkavskih sustava na ove sustave te potvrđivanje suponiranog statusa istočnih gorskokotarskih kajkavskih govora kao poddijalekta unutar goranskoga dijalekta kajkavskoga narječja. Da je autorica to i ostvarila, govore rezultati istraživanja i zaključci doneseni u ovoj knjizi. Marinković u zaključku povlači paralele s drugim sustavima koji su najbliži ovim kajkavskim govorima ili s kojima su ih istraživači povezivali u prethodnim radovima. Primjerice, sa slovenskim susjedima, s centralnim kajkavskim govorima, ozaljskom skupinom govora, ali i govorima koji se ubrajaju u zapadne goranske govore. Time se otvaraju vrata nekim budućim istraživanjima koji će prema riječima autorice »dozvoliti mogućnost ›labavijeg‹ pristupa u kojem je najvažnije govore opisati, smjestiti ih u širi kontekst – povući paralele sa susjednim govorima, te tek potom izvesti aproksimativne podjele«. Usto, prikupljen leksički fond otvara mogućnost za leksikografsku obradu građe, prijeko potrebnu na gotovo cijelome Gorskom kotaru, a tako i na njegovu istočnome kajkavskom dijelu. Uz navedenu obradu, autorica je ovom knjigom najavila i analizu sintakse, a time će istočni kajkavski gorskokotarski govori biti trajno i u potpunosti opisani, popisani i zabilježeni.

Stoga na kraju valja istaknuti vrijednost navedene knjige koju valja promatrati iz nekoliko kutova. Marina Marinković je sustavnom analizom i sintezom istočnih goranskih kajkavskih govora otvorila neka nova poglavlja kako u gorskokotarskoj tako i u hrvatskoj dijalektologiji uopće. Uspoređujući svoje rezultate istraživanja s onima prethodnih istraživača i uspoređujući ih s obilježjima karakterističnima za susjedne govore, rasvijetlila je gorskokotarsku jezičnu sliku i time pridonijela očuvanju naših narodnih govora, ali i utrla put mnogim budućim istraživanjima gorskokotarskoga područja. Pritom se to ne odnosi samo na kajkavske, već i na ostale govore u neposrednoj blizini istočnih kajkavaca Gorskoga kotara, poput novoškavskih ijekavskih i čakavskih ikavsko-ekavskih govora koji okružuju ispitivano područje, ali i svih ostalih bližih i daljih govora s kojima su istočnokajkavski govori u Gorskom kotaru povezani. Izglose koje je autorica povukla s okolnim kajkavcima i nekajkavcima pokazuju dijalektni kon-

tinuum koji ne prestaje ni prirodnim barijerama ni državnim granicama. I upravo u tome kontekstu valja valorizirati ovu monografiju koja je dugi niz godina bila neophodna ne samo znanstvenoj i stručnoj praksi, nego i široj gorskokotarskoj javnosti.

Mirjana Crnić Novosel

